

geslih so v oklepajih navedene njihove sopomenke, tako da ima ta del razlage značaj terminologije. Znotraj razlage so kazalke, ki uporabnika usmerjajo k sorodnim geslom.

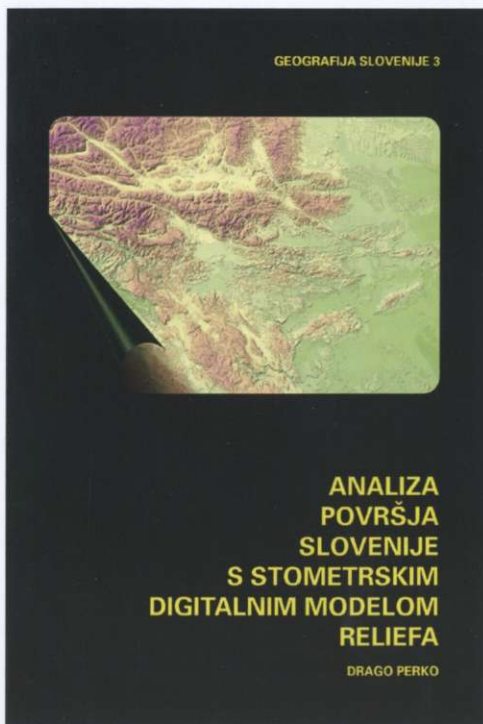
Leksikon Geografija je koristen in uporaben tako za geografe kot strokovnjake sorodnih ved. Izbor gesel nakazuje, kako vsebinsko široka in zanimiva je geografija. Zato ga lahko toplo priporočimo vsem, ki jih geografija kakorkoli zanima.

ANALIZA POVRŠJA SLOVENIJE S STOMETRSKIM DIGITALNIM MODELOM RELIEFA Drago Kladnik

Kot tretja v zbirki Geografija Slovenije je ugledala luč sveta že nekaj časa napovedovana publikacija Analiza površja Slovenije s stometrskim digitalnim modelom reliefa izpod peresa predstojnika Geografskega inštituta Antona Melika Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti dr. Draga Perka, ki je obenem tudi urednik zbirke. Bogato opremljeno in vzorno dokumentirano knjigo na 229 straneh ob besedilu sestavljajo še 103 slikovne priloge (barvni in črnobeli zemljevidi, grafikoni in fotografije) in 35 preglednic.

Digitalni model reliefa je način prikaza izoblikovanosti površja s števili (slovenska sopomenka naj bi bila *številčni prikaz pridviga*). V ožjem smislu pomeni množico števil, v širšem pa tudi način njihove urejenosti, hranjenja in obdelave. Glede na prostorska razmerja med števili se lahko digitalni modeli reliefa razčlenijo na točkovne, črtne (linijske) in ploskovne. Najbolj so se uveljavili digitalni modeli reliefa s točkovno sestavo, pri katerih so števila predstavljena z mrežo točk (sopomenka zanjo je *grid*). Vsaka točka ima tri koordinate; prvi dve določata njeno lego na mreži točk, tretja pa njeno pravokotno oddaljenost od ravnine mreže točk, torej višino. Stometrski digitalni model reliefa je bil v Sloveniji do leta 1999, ko se je pojavil petindvajsetmetrski digitalni model reliefa, najbolj podroben in tudi najpogostejše uporabljen način zajemanja in upodabljanja reliefnih podatkov. Vsaka celica ima površino 1 hektar, kar zagotavlja zadovoljivo mero natančnosti za nadaljnjo obdelavo.

Knjiga dr. Perka nakazuje nekatere možnosti, ki jih omogoča uporaba digitalnega modela reliefa v geografiji, kartografiji in geografskih informacijskih sistemih. Razdeljena je na devet poglavij. V obsežnem uvodnem poglavju avtor predstavi izrazoslovje, uporabljen v knjigi; poudarek je na izrazih relief in digitalni model reliefa. Relief je predstavljen tudi kot pokrajinska sestavina, sestavina geografskega informacijskega sistema in sestavina zemljevidov, pri čemer velja omeniti posrečeno predstavitev in ponazoritev raz-

novrstnih načinov in metod upodabljanja površja na različnih zemljevidih, začenši z najstarejšimi zametki kart iz 7. tisočletja pred našim štetjem, ki so jih odkrili na ozemlju zdajšnje Turčije. Omeniti velja še natančen oris uporabljenih statističnih metod, ki bralca seznani z ugotavljanjem povezanosti (značilnostmi in računanjem pogostnostnih porazdelitev, srednjih vrednosti, mer variacije, mer koncentracije in mer povezanosti), računanjem nadmorske višine, naklona in ekspozicije površja, računanjem koeficienta razgibanosti površja in z določanjem reliefnih enot na temelju morfoloških razredov, morfoloških enot in povezanosti reliefnih prvin. Na koncu poglavja avtor zaradi lažjega razumevanja naslednjih poglavij opiše tudi nekatere splošno znane značilnosti površja v Sloveniji in povezanost reliefa z drugimi pokrajinskimi sestavinami, med katerimi so izpostavljene kamnine, rastje ter naselja in prebivalstvo.

V drugem, tretjem in četrtem poglavju so predstavljene tiste značilnosti nadmorskih višin, naklonov in ekspozicij površja Slovenije, ki so bile ugotovljene z obdelavo stometrskega digitalnega modela reliefa, v petem poglavju pa reliefne enote Slovenije, določene na temelju analize več reliefnih prvin, zlasti nadmorske višine in naklona, ki skupaj opredeljujejo razgibanost površja, predstavljeno v posebnem, petem poglavju. To poglavje je prav gotovo vsebinsko jedro publika-

cije. Z izračunanim reliefnim koeficientom so določene reliefne enote Slovenije (nerazgibane ravnine, razgibane ravnine, nerazgibana gričevja, razgibana gričevja, nerazgibana hribovja, razgibana hribovja, nerazgibana gorovja, razgibana gorovja in velike doline), ki so prikazane na zemljevidu na straneh 190 in 191; tega imamo lahko za krono avtorjevih spoznanj v pričujoči publikaciji. Skupaj 194 enot je na kratko opisanih tudi v besedi, a je opis žal omejen le na prikaz lege posamezne enote znotraj sosredstva, niso pa predstavljene tudi njene glavne značilnosti. V drugem delu petega poglavja je predstavljena še povezanost razgibanosti površja z nadmorsko višino, naklonom, ekspozicijo, kamninami, rastjem, naselji in prebivalstvom.

Vsebinsko sklepno, šesto poglavje je bolj regionalnogeografsko obarvano, saj je avtor ugotovitve iz prejšnjih poglavij prikazal še po posameznih pokrajinskih enotah, to je po alpskih dinarskih, panonskih in sredozemskih pokrajinah. Sedmo, osmo in deveto poglavje sestavljajo sezname virov in literature, slik in preglednic.

Pričujoča publikacija nikakor ne sodi med lahka branja. V večjem delu zahteva popolno miselno osredotočenost, sicer zapletena govorica števil ne doseže svojega sporočilnega namena. Sicer lahko prav kvantifikacijo štejemo med njene temeljne odlike, kajti tovrsten pristop je v slovenski geografiji redek, če že ne kar pionirski. Zaradi privlačne in nazorne grafične opreme lahko knjigo ob strokovnjakih priporočimo tudi študentom, dijakom in njihovim učiteljem, kar je tudi želja avtorja, ki jo razkrije v uvodu knjige.

SPOMLADANSKE EKSURZIJE LJUBLJANSKEGA GEOGRAFSKEGA DRUŠTVA 2002 Simon Kušar

V spomladanskih mesecih leta 2002 je Ljubljansko geografsko društvo nadaljevalo s tradicionalno pripravo in izvedbo ekskurzij. Tudi letošnje regionalnogeografske ekskurzije, ki so potekale pod tematskim naslovom »Terensko spoznavanje regionalnogeografskih značilnosti slovenskih pokrajin«, so bile vključene v ponudbo stalnega strokovnega spopolnjevanja Zavoda za šolstvo Republike Slovenije. Skupaj z našimi strokovnimi vodji smo raziskali naslednje regije: Mirensko dolino (marec; vodja dr. Maja Topole), Poljansko dolino in Žirovsko kotlino z obrobjem (april; vodja Urška Eniko) in Kozjansko (maj; vodja mag. Anton Polšak).

Mirenka dolina. Po dolgotrajnem deževju in snegu je bila sončna tretja marčevska sobota (16. marec 2002) kot nalašč za potepanje. Dr. Maja Topole, sodelavka Geografskega inštituta Antona Melika Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske aka-

demije znanosti in umetnosti, nas je preko Litije in po zalednem hribovju vodila do mirenškega gradu pri naselju Mirna. Tam nas je pričakal umetnostni zgodovinar in grajski navdušenec dr. Marin. Sprejel nas je kot se za graščaka spodobi. Preden smo se sploh začeli pogovarjati, smo se morali podkrepiti z močnimi zadevami. Okrepljeni smo mu prisluhnili na dvorišču gradu, ki ga s pomočjo svojih, državnih, občinskih in donatorskih sredstev, predvsem pa s svojo voljo in vztrajnostjo, prenavlja že nekaj desetletij. Pripovedoval nam je o pomenu gradu in predvsem o nekdanji lastnici kneginji Emi iz Koroške, bolj znani kot sveta Ema. Predstavil nam jo je kot močno ženo, ki je tudi tragične smrti njenih otrok in moža niso zlomile, ampak se je izkazala kot zelo sposobna gospodarica. V nadaljevanju smo se razgledali po sobanah in prisluhnili idejam, kakšen naj bi grad bil. Nekoč, v nedoločljivi prihodnosti.

Pot smo nadaljevali po obrobju Mirenke doline, kjer smo opazovali vidne posledice grezanj in sedimentacije ter gubanja. S pomočjo dr. Marina in gospoda Kapusa smo si ogledali oba bisera sakralne arhitekture na Slovenskem, cerkvi na Veseli in na Žalostni gori. Ker smo bili v vinorodnih krajih, smo se seveda seznanili tudi z načinom pridobivanja vina in njegovim vplivom na pokrajino. Ali je turizem perspektiva pokrajini, ki je bila v preteklosti bolj pomembna, danes pa se nahaja na robu glavnih prometnih poti, smo ugotavljali ob lovljenju čudovitih pogledov na dolino s severa in juga.

Poljanska dolina, Žirovska kotlina z obrobjem. Urška Eniko, profesorica geografije na Srednji agroživiliški šoli iz Ljubljane, nas je kljub črnogledi vremenski napovedi vedra odpeljala v Poljansko dolino (20. april 2002). Najprej smo si ogledali Tavčarjev dvorec, ki kljub prelepi zunanosti kaže klavarno podobo. Nepopolni razgled z Javorij nam ni pokvaril dobre razpoloženja.

Naslednja postaja: Rudnik urana Žirovski vrh oziroma kar je od njega ostalo. Brez strahu pred morebitno smrtno dozo sevanja smo se skupaj z gospodom Jožetom Rojcom najprej podali na deponijo jalovine, iz katere so predhodno pridobili snov rumene barve, ki je potrebna za obratovanje nuklearnih elektrarn. In žal posredno še za marsikaj drugega. Nadaljevanje je sledilo pred vhodom v jamo. Delavci RUŽV so bili prvi v Jugoslaviji, ki so odkrili povečano radioaktivnost zaradi nesreče v Černobilu. Toda odgovorjeno jim je bilo, da je to pač posledica napake aparature, ki meri stopnjo radioaktivnosti. Rudnik je bil na hitro zaprt zaradi delovanja tržnih mehanizmov po družbenih spremembah leta 1991, ko se je odprl trg z uranom. Posledica je bil močan padec cene, česar pa tehnologija pridobivanja in obogatitve rude nista prenesla. Rudnik potrebuje do dokončnega zaprtja še veliko dela in denarja.

Žiri so nas pričakale v oblakih. Kasneje je začelo deževati, a ravno pravi čas, da ga ni še namočeno-
nosti ni prišlo.

